

Реферат на тему: "Американський романтизм 19 століття в літературі"

Тематично-літературні

Реферат

на тему:

Американський романтизм

19 століття в літературі

В розвитку американського романтизму виділяють два періоди: ранній (20 — 30 рр.) і пізній (40 — 60 рр.). Ранній етап представлено іменами Вашингтона Ірвінга та Фенімора Купера; перехідним етапом вважається творчість трансценденталістів — Емерсона та Торо; пізній романтизм є пов'язаним з діяльністю Едгара По, Натаніеля Готорна, Германа Мелвілла, Гаррієт Бічер-Стоу, Генрі Лонгфелло та Уолта Вітмена. Американський романтизм розвився на фоні видатних подій американської історії: буржуазна революція XVIII ст. призвела до створення США; війна Америки за незалежність (1812 — 1814), яка призвело до визволення від англійського володарювання, рух за відміну закону про рабство, який отримав назву аболіціонізму (від англ. to abolish — відмінити закон). Фінальною подією, яка залишала по собі глибинний слід в літературі, стала війна між Північчю і Півднем (1861 — 1865), яка почалася через спір між промисловою Північчю і плантаторським Півднем за Дикій Захід, але згодом переросла в героїчне діяння мешканців північних штатів за демократичні перетворення, за знищення ганебного рабства. Таким чином в літературі американського романтизму набули розвитку два напрямки: аболіціоністський, головним жанром якого стала "повість раба"; і "плантаторська традиція", головний представник якої, Вільям Гілмар Сіммс, писав у сентиментальному дусі про життя чорних рабів на плантаціях і прославляв плантаторів, порівнюючи їх із давніми римлянами.

Американський романтизм розвився як раз в період становлення США. Молода країна тільки почала усвідомлювати власну самобутність, і романтизм з його установкою на національне обличчя сприяв ствердженню американської культури як оригінальної. Не дивлячись на всі проблеми, які існували у суспільстві, письменники молодшої країни вірили у великі можливості США, в їхній творчості існувала віра у "американську мрію". Навіть найтрагічніший з ранніх американських романтиків, Герман Мелвілл, не втрачав віри у можливості американської демократії. Цю оптимістичну віру зберігав й Емерсон, який говорив в одній із своїх лекцій: "Америка є країною майбутнього... країною, де усе тільки починається..."

Культура США формувалась на основі різних джерел, але головним джерелом все ж таки є культура Англії. Загальність мови споріднювала і споріднює американців з британцями, але письменники романтики, хоча і з прихильністю ставилися до

англійської традиції, славетної своїм багатством, але все ж таки відстоювали право американської культури на самобутність. Яскравим прикладом синтезу європейської традиційності і американської самобутності можна вважати творчість Купера, який в романі "Слідопит" узяв епіграфами слова із творів Спенсера, Шекспіра, Мільтона, Драйдена, Томсона, Вордсворта, Байрона, Мура та інших британських поетів хвилі романтизму. Одночасно і мужній Чунгачгук, і благородний Натті Бумпо прийшли до творчості Купера з американського фольклору, який формувався на основі старовинних сказань індіанців, негритянської усної народної творчості і творчості білих піонерів, які встигли породити таких "американських Робін Гудів", як розвідник нових земель Даніель Бун, лісоруб Поль Беньян, мисливець Кіт Карсон, перевізник Майк Фінк. Більшість із них є історичними фігурами, оспіваними народом через силу їхніх особистостей, які стверджувалась у боротьбі із стихіями. Коли перед американським романтизмом повстала проблема осмислення національного характеру, на авансцену було висунуто людину, яка створила себе сама (*self-made man*). Російський письменник Л.Андрєєв вважав мужність головною рисою американців: "Їхня діяльність у світі є діяльністю чоловіків, інколи безжальних до жорстокості, інколи широко й вільно великодушних, але завжди твердих, послідовних і сильних". Але самі американці не були налаштованими до власного національного характеру настільки позитивно. Наприклад, Ірвінг у своїй "Історії Нью-Йорку" (1809) розподіляв американців на "відважну породу китобоїв, лісорубів, рибаків" і порівнював цю першу хвилю переселенців із витривалими кочовими арабами. Але на зміну піонерам йшла інша хвиля іммігрантів: "вслід за повозами йшла банда довгоногих, худорлявих мазуриків із сокирами на плечах й тюками за спинами, які твердо вирішили благоустроїти країну незалежно від бажання її первісних власників". Даремно філософські налаштовані Емерсон і Торо оспівували життя на лоні природи і застерігали своїх співвітчизників від божевільної погоні за соціальним успіхом і багатством. Америка однозначно обрала своїм основним девізом словосполучення "to make money" і створила "суспільство споживачів", в якому добре живеться людині із обмеженими духовними потребами, і яке вимушує поетично налаштовані душі шукати притулку в маргінальних кварталах Нового Орлеану. Тому в американській літературі виник герой-одиначка, індивідуалізм якого традиційно тлумачиться як героїчний, хоча і не ідеальний стан особистості. Такою і зараз є концепція особистості в американській літературі.

Американський романтизм породив не тільки концепцію національної культури, він породив і специфічне осмислення жанрів, запозичених в Європі. Шалений темп американського життя створив умови для появи різноманітних "скорочених явищ". Наприклад, явище "fast food" (швидкої їжі) виникло саме в Америці згідно із девізом "time is money" (тобто у весь той час, коли американець займається на їжі, розвагами, коханням або читанням, він не заробляє гроші і це погано). Американські романтики вимушені були пристосовуватися до умов американського життя. Тому і набув такого значення жанр "short story" (короткого оповідання), яким було можливо щось заробити літератору. Ділові американці XIX ст. не були великими прихильниками

романної форми (вона потребувала занадто багато часу). Коротке оповідання є представленим в американській літературі і різноманітних проявах: фантастичному, детективному, філософському, алегоричному, психологічному. Особливо прославилися у даній формі По і Готорн, яким прийшлося вмішати свої таланти у "прокрустове ліжко" газетного оповідання. Але результат виявився вдалим: жанр короткого оповідання набув небаченої глибини і став національним американським жанром. Ну і, певна річ, осмислення національної специфіки не обходиться без епічної поеми в дусі "Енеїди" Вергілія. Це завдання виконав Лонгфелло, автор національного епосу "Пісня про Гайавату".

Джеймса Фенімора Купера називають "американським Вальтером Скоттом", тому що він осмислив історію своєї молодії країни. Але не тільки про історію США писав Купер. Його романи розділяються на наступні типи: історичні ("Шпигун", "Браво", "Кат", "Два адмірали" та ін.); морські ("Лоцман", "Червоний корсар", "Пірат" та ін.); сімейні хроніки ("Чортів палець", "Землемір", "Червоношкірі"), романи-памфлети ("Монікіні"), публіцистичні романи ("Додому", "Вдома"). Основним твором Купера вважається пенталогія про Шкіряну Панчоку (її ще, не зовсім точно, називають циклом "романів про індіанців"). До пенталогії про Шкіряну Панчоку надходять романи "Піонери" (1823), "Останній з могікан" (1826), "Прерія" (1827), "Слідопит" (1840), "Звіробій" (1841).

Купер почав свій творчий шлях як письменник американської демократії. В ранніх романах ("Шпигун", "Лоцман"), а також у творах, які з'явилися як результат мандрів Європою ("Браво", "Кат"), Купер підкреслює перевагу республіканського строю над монархічним. У передмові до "Шпигуна" він відмовляється від запозичених "замків, лордів, та інших атрибутів англійських романів" і заявляє, що він буде писати про "американські звичаї". Захоплене до мелодраматизму ставлення до американських звичаїв проявляється у звеличенні подвигу простої людини. У романі "Шпигун" дрібний торговельник Гарвей Бірч, ризикуючи життям, робить усе, заради свободи своєї країни від англійського володарювання, і коли президент Вашингтон вручає Бірчу грошову винагороду за проявлену мужність, Гарвей відмовляється від неї. Тому що він служив США не заради грошей. Пізніше ставлення до Америки почне змінюватися. Купер зверне увагу на зникнення низки племен індіанців, на насильство "нації промисловців" над природою. Природа відіграє в творчості Купера особливу роль. Він запозичив у Скотта низку прийомів (зокрема структуру роману, де історичні особистості служать фоном розвитку подій, а вигадані персонажі опиняються на авансцені), принцип зображення світу через "народний рух історії". Але в творчості Скотта природа ніколи не відігравала такої ролі, яку вона відіграє у Купера. Багатство дикої природи спровокувало новий підхід. Головним героєм роману "Лоцман" є море, яке Купер знав дуже добре (перш, ніж стати письменником, він зробив кар'єру морського офіцера), одним із головних героїв пенталогії про Шкіряну Панчоку є дика природа американських прерій, могутня стихія, помірятися силою з якою може тільки дуже вольова людина. Такою людиною є слідопит і мисливець Натті Бумпо, якого його друзі-

індіанці через незвичні для них чоботи прозвали Шкіряною Панчохою. Пенталогія показує нам все життя цієї дивної людини, яка приїхала до Америки майже підлітком, тоді, коли континент тільки почав засвоюватися, прожила серед неторканих лісів усе життя і на старість стала жертвою тієї Америки, якій колись так відважно прокладала шляхи через дику природу. Дружба з індіанцями навчила Натті не боятися природи, яка ніколи не образить того, хто прийшов до неї з добром. А от "нова Америка" з її містечками, кабаками і приватною власністю на землю, відштовхує старого мисливця. Він звик жити полюванням і вбив оленя. Звідки ж йому було знати, що тепер ця земля належить судді Темплю, і там не те, що полювати, а навіть і ходити заборонено. Темпл притягує старого до юридичної відповідальності. Його не турбує, що, як би не Шкіряна Панчоха і не індіанці, такі, як Чінгачгук (якого тепер звуть Джон), ніякого Темпльтауна на чолі із Темплом не існувало б. Натті біжить з-під арешту, і старого розвідника лісів, посланця білих до індіанців травлять, наче скажену собаку. Тому що жадібність стала головною рисою "нових американців". Такою є дія роману "Піонери", про яку М.Горький сказав: "Дослідник лісів і степу Нового Світу, він проклав шляхи для людей, які потім засудили його як злочинця за те, що він порушив їхні користолюбні закони, незрозумілі для його почуття свободи". Індіанець Джон згадує: "Жили тут наші предки на березі озера, жили мирно...Але прийшли білі і принесли із собою довгі ножі і ром... вони заволоділи нашими лісами; злий дух жив в їхніх бочках із ромом, і вони напустили його на нас". Індіанець Джон і є тим останнім із могікан, якому присвячено однойменний роман.

Купер не був противником цивілізації, але вважав, що вона повинна стверджуватися мирним шляхом, без кровопролиття і масових вбивств. Роман "Звіробій" завершується жахливою картиною розправи колоніальних військ над індіанським племенем гуронів. За розправою спостерігає велична і прекрасна природа, але й вона скоро виявиться спалюженою: прерії перетворяться на пустелі, ліси буде вироблено, чисті джерела пересохнуть, живий світ лісів і степів загине. І зроблять усе це ті, кого Купер назвав "монікінами". Одноіменний роман, якого було написано під впливом спадщини англійського сатирика XVIII ст. Джонатана Свіфта, розповідає про дві різні породи мавп:Високоплигаючих і Низькоплигаючих. Мавпи створили власні суспільства, які письменник і досліджує. Високоплиги мають довгий хвіст і дуже люблять шанувати традиції. Вони поклоняються трону і королю. В Низькоплигів хвіст короткий, але вони жирніші і міцніші. За Високоплигами і Низькоплигами легко впізнаються англійці з їхніми непохитними традиціями, і американці, з їхніми проблемами. "Дослідник" приходить до висновку: між довгохвостими і короткохвостими мавпами особливої різниці не існує. Тому що, як перше, так і друге співтовариство має єдину релігію, втіленням якої є Великий Грошовий Інтерес. І тому, настільки колись різні тварини, перетворилися на єдиний вид — вид "монікіна" (від англ. man — людина + monkey — мавпа + money — гроші).

Купер став першим американським письменником, ім'я якого вийшло за кордони США. Вважається, що він відкрив європейцям Америку, створив національне обличчя

американця, як в позитивному, так і в негативному сенсі, і навіки прославив людину честі і мужності.

В історію американської літератури Едгар Аллан По увійшов як поет, новеліст і критик. Він є класиком "короткого оповідання". Його вважають родоначальником детективного жанру. Як це не дивно, але Америка По не відразу оцінила. За його життя американці не сприймали американських письменників всерйоз і захоплювалися Діккенсом. Настрої вікторіанської Англії, література якої була схильною до моралізаторства і втілення релігійного ідеалу, були широко розповсюдженими і в Америці. Тому творчість По "прийшлася не до двору". Першими оцінили "божевільного поета" французькі "прокляті поети" (Бодлер, Верлен, Рембо), а також символісти. Вони побачили у ньому фундатора нового мистецтва, позбавленого дидактичного, виховного начала. Розповсюдження у Європі теоретичних робіт "Філософія творчості" та "Поетичний принцип" теж сприяли новому баченню спадщини Едгара По. Чудернацькі марення По приваблювали Достоевського, але російський письменник писав: "Едгара По можна, скоріше, назвати письменником капризним, ніж фантастичним". Образи По лякають своєю природністю і буденністю. Це жах, який давно став звичним. Жах, в якому постійно існує людина, що є повністю відірваною від суспільства "нормальних людей".

Доля По була трагічною. Син бродячих акторів народився на горищі готелю, тому що в його матері не було грошей на оплату номера. Осиротів у чотири роки, хлопець опинився у заможній, бездітній родині Алленів (звідси його друге прізвище). Схильний до мистецтва син не задовольняв прийомного батька, типового плантатора, який колись приїхав до Америки із Шотландії без копійчини за душею, а потім розжився на рабській праці негрів. Навчання в університеті продовжувалось недовго. Едгар наробив боргів, і батько залишив його без матеріальної підтримки. Молодому поету нічого не залишалося, окрім служби в армії, яку він зненавидів і від якої згодом відмовився, почавши вільне життя літератора. І сам письменник, і його родичі з батьківської лінії, неодноразово згадували про родове прокляття, яке нібито лежало на роді По, більшість членів якого ставали хронічними алкоголіками й наркоманами і закінчували життя у притулках для божевільних. Можливо, це є правдою, але не повною. Трагічне світовідчуття По було продиктоване ще і суспільними умовами США. Державі, яка на початку свого розвитку турбувалася головним чином про матеріальний достаток (адже для того туди їхали численні емігранти), абсолютно не піклувалася ані про власне мистецтво, ані про серйозну літературу. Безумовно, вузькі інтелектуальні кола у великих містах існували, і там цінували "справжнього По". Але переважній більшості американців потрібні були розважальні, а не серйозні жанри.

Едгар По не хотів робити нічого, окрім літератури, тому його життя пройшло у тяжкій праці. Він редагував центральні газети й журнали у Нью-Йорці й Філадельфії, його майстерність журналіста і письменника підвищувала тиражі, а от По-поет був мало кому відомий. Необхідність "нагодувати" публіку привела По до науково-фантастичного і детективного жанру, до літератури "жахів". Тому Достоевський і не

вірив в його фантастику. Але кошмари, створені По, насправді існували в його душі. Трагічне відчуття реальності усугублялося трагедією особистого життя. У "божевільного поета" кохання було аномальним. Він одружився із власною двоюрідною сестрою, коли розумово неповноцінній дівчині не було ще й чотирнадцяти. Вірджинія вражала усіх, хто її бачив неземною красою і дитячістю поведінки. Але вона теж походила із роду По. І її чекали муки. Дружина-дівчинка (адже вона грала у ляльки і після двадцяти років) померла молодою, пролежавши останні роки свого життя прикутою до ліжка. Якщо знати про те, що знаменитого "Ворона" було написано у будинку, де у сусідній кімнаті лежала нерухома Вірджинія, поезія набуває особливого змісту. Гріховне кохання закінчилось трагічно. Залишившись на світі наодинці, По писав: "У смерті тієї, хто була моїм життям, я отримав нове, але яке похмуре існування". Насправді, кращі твори По були написані після смерті Вірджинії, коли По припинив служити у пресі і розпочав життя вільного художника, швидко набувши репутації людини гранично порочної, наділеної хворою, обхваченою ненавистю до людства свідомістю.

Кращому розумінню поезії По може сприяти ознайомлення з його теоретичними працями. "Ми забрали собі у голову, що написати поезію заради самої поезії, та ще і визнати, що наша мета була саме такою, означає виявити рішучу відсутність в нас істинної поетичної величі і сили", — писав По у "Поетичному принципі". Але такі його шедеври, як "Ворон", "Юлялюм", "Аннабель Лі", "Ельдорадо", "Дзвони", саме заради поезії і писалися. В них не має моралі, вони є антихристиянськими за своєю суттю. Ворон, який залетів вночі до кабінету поету, знає тільки одне слово — "Nevermore" ("Більш ніколи"). Птиця нібито безглуздо твердить його людині, яка втратила любов, і залишає поета у глибокій самотності у душевному безвихідді. В "Аннабель Лі", згадуючи прекрасне кохання "у королівстві біля моря", По звинувачує богів у заздрощах. "Пихаті серафими" заздрили щастю людей, тому що не могли допустити того, що хтось є щасливішим, ніж вони, і вбили Аннабель, розлучили закоханих. При читанні "Ельдорадо" виникає асоціація із Дон Кіхотом, який мріяв про відродження "віку золотого", хоча жив у "вік залізний". Старий лицар висох, шукаючи країну щастя і благоденства Ельдорадо, але тінь, яку він зустрів на своєму шляху, іронічно відправляючи лицаря на продовження пошуків, надає нам висновок: не існує ніякого Ельдорадо... Хоча лицарі ніколи не припиняють його шукати, і скоро світ тіней поповниться іще одним привидами. На нього перетвориться лицар, який не знайде спокою ніколи. В "Дзвонах" По надає власну концепцію особистості через метафору: людське життя він покаже через дзвони, які є різними на різних етапах. Майстерний звукопис і система повторів (які взагалі є характерними для По) надає читачу можливість почути дзвін срібник дзвіночків на дитячих санчатах; золотий, солодкий дзвін вінчальних дзвонів; лякаючи удари мідного пожежного дзвону; і нарешті — залізне дренчання справжнього, реального дзвону, в який дзвонить чорт на дзвіниці під час похорону. З одного боку, поет осмислює власне життя, з іншого — трагічне життя однієї людини набуває значення символу. Так проходить кожне життя, і так воно буде

проходити, поки у світі існують старість і смерть. Ніякого християнського воздаяння для По не існує, хоча як небесні, так і диявольські сили для нього є безперечною реальністю. Після смерті дружини поет багато займався магією, спілкувався із медіумами, містично налаштованими людьми. Сили Аду не лякали його, вони скоріше допомагали висловити власні презирство і ненависть до тупого й жадібного людства.

Ясність манери оповіді, раціоналізм (По був талановитим математиком) поєднуються у прозі і поезії По з драматизмом і трагедійністю переживання, з атмосферою кошмарів та жахів; чіткість деталей — з зовнішньо неправдоподібним й страхітливим; аналітичність роботи думки — з естетизацією страждань і смерті. Естетизація смерті займає центральне місце у новелі "Маска Червоної смерті", яка стверджує жорстокість і необхідність давлучого над людьми фатуму. Люди намагаються втекти від чуми, запобігти смерті, влаштовуючи бенкет у розкішному палаці. Під час середньовічної європейської чуми подібні бенкети, насправді, рятували через перенасичення організму алкоголем . Але не так у По. В нього люди мруть, мруть масово, і письменник, із задовільненням деталізуючи, малює жахливі картини. У подібному ключі є створеними новели "Демон пороку" і "Чорний кіт".

Важливу роль зіграла творчість По у процесі становлення науково-фантастичного жанру. "Рукопис, якого було знайдено у пляшці", "Повість про мандри Артура Гордона Піма", "Незвичні пригоди невідомого Ганса Пфаала", "Історія з аеростатом", "Щоденник Джуліуса Родмена" вражають обґрунтованістю наукової бази. Глибоку пізнання По у галузі математики, астрономії, медицини робили картини, створені ним переконливими. Читач вірив, що ці картини є не стільки фантастичними, скільки пророчими. У майбутньому, із розвитком науки, людство прийде до втілення "чудернацьких марень". Подалі шляхом По пішли Жюль Верн (Франція), Герберт Уеллс (Англія) та багато інших письменників-фантастів. Більшість їхніх провісних ідей отримала реальне втілення.

Як першовідкривач детективного жанру По виступив в оповідання "Вбивство на вулиці Морг", "Таємниці Марі Роже", "Вкрадені листи" (1840 — 1849). Всі три оповідання об'єднує образ слідчого Дюпена. По запропонував певну модель, яку і досі використовують письменники, які працюють у детективному жанрі. Пізніше Артур Конан Дойл створить свого Шерлока Холмса, Агата Крісті — міс Марпл, Жорж Сіменон — інспектора Мегре. По запропонував шлях інтелектуалізації і естетизації пошукової роботи (в реальності карний пошук не виглядає таким цікавим і привабливим). Модель, яку запропонував По, включає наступні елементи: злочин, показання свідків, логіка міркувань слідчого, встановлення особистості злочинця. Умовиводи слідчого є центральним елементом, від їхньої дотепності залежить художня цінність детективу. Злочинець є "замаскованим" так, що підозра на нього падає в останню чергу, тому фінал оповідання завжди є не очікуваним (наприклад, кривавим вбивцею двох жінок на вулиці Морг виявляється... величезна мавпа). Для Дюпена, також, як і для Холмса або Мегре, зайняття слідчого є не рутиною службою, а естетичною насолодою, вони виконують свій обов'язок не заради грошей, а заради пізнання. Детектив завжди (і це

теж відкрив По) пишеться у лаконічному, сухуватому стилі, який доповнює "залізну логіку" слідчого-артиста.

Генрі Лонгфелло — творець американського національного епосу. "Пісня про Гайавату" (1855) відкрила європейцям поетичне бачення Америки, "Пісні про рабство" (1842) підняли аболіціоністський рух, в якому професор Гарвардського університету Лонгфелло приймав активну участь. Лонгфелло був прихильником свободи і демократії, але його творчість є глибоко релігійною. Він стверджує ненасильницькі шляхи досягнення справедливості. "Він призивав людей до любові, миру й братерства", — стверджував Бунін, який все життя перекладав американського поета.

"Пісню про Гайавату" Лонгфелло створив на основі фольклору індіанців. Він мріяв про єдину американську націю, в якій люди не будуть розділеними, згідно із кольором шкіри, тому індіанські легенди про доброго багатиря Гайавату Лонгфелло вважав американськими національними легендами. Індіанський фольклор сприймався американськими романтиками як одне із джерел розвитку суто американської культури, яка на відміну від британської, об'єднує в собі пісні і легенди не тільки колишніх англійців, шотландців, ірландців, німців, французів і голландців, а і фольклор вихідців із Африки, який нашарувався на культуру корінних мешканців континенту.

Образ Гайавати є історичним. Цей "індіанський Христос" жив у XV ст. і був одним із вождів північноамериканських мешканців. Індіанці вважали, що Гайавати походив від богів, був їхнім посланцем, тому у легендах і піснях про Гайавату так багато фантастичних елементів, починаючи від надлюдської фізичної сили боголюдини, і закінчуючи його ж незвичайною мудрістю (за життя Гайавата встиг зробити стільки винаходжень, що суттєво поліпшив життя свого народу).

Лонгфелло осмислює фігуру Гайавати у романтичному ключі: індіанський вождь розмовляє з рослинами і тваринами, називає їх своїми "братами і сестрами". Природа в поемі виконує не просто функцію фону, вона є особливим суспільством, в якому мешкають яскраві особистості — вмілі будівники бобри, запасливі білки, веселі косулі. Мешканці прерій ведуть незалежне існування, спілкуються з людьми за неписаними давніми законами.

В поемі є детально представленим побут індіанських селищ, показано традиційний уклад їхнього життя

Як і усілякий романтик, Лонгфелло модифікує дійсність згідно із власним морально-естетичним ідеалом. Ідеалізованому життю ірокезів повинен прийти кінець, тому що до Америки наближаються кораблі із білими поселенцями. Лонгфелло згадує про криваві розправи з індіанцями, але не це є головним для нього. Головним є заповіт Гайавати, який, відходячи на небо, заповідає своєму народу не чинить опір християнам. Апофеозом прийняття християнства індіанськими племенами завершається поема.

Після перемоги демократичної Півночі над рабовласницьким Півднем президент Авраам Лінкольн потиснув руку письменниці Гаррієт Бічер-Стоу із словами: "Ви — маленька жінка, яка розпочала велику війну". Роман "Хатина дяді Тома"(1852), який колись так вразив сучасників Бічер-Стоу, зараз вважається дитячим читанням. Але, не

дивлячись на це, "Хатина дяді Тома" є великою книгою. "Відміні рабства передувала знаменита книга жінки, пані Бічер-Стоу", — писав Л.Толстой.

Батько письменниці, був священиком, чоловік — доктором богослов'я. Вона сама була глибоко релігійною людиною, для якої рабство ототожнювалось із пороком і гріхом, і яка все життя з обуренням заперечувала ствердження тих богословів, які виправдовували використання рабської сили біблійними текстами.

Вся сім'я Бічер-Стоу приймала участь в аболіціоністському русі, наряду з Д.Лоуелом, Г.Торо, У.Уітменом. В руслі аболіціоністського руху виник специфічний жанр "повісті раба", який набув популярності не тільки у США, а і в Європі (Гюґо, Меріме). Численні автори "повістей раба" висловлювали протест проти рабства засобами літератури і розділялися при цьому на два табори: представники однієї групи вважали, що після відміни закону про рабство негри зможуть стати повноправними членами американського суспільства, інші схилилися до ідеї повернення колишніх рабів на батьківщину, до Африки. В реальності набули втілення обидва прагнення: частина американських негрів залишилась у США, частина — переселилась до Африки, де створила вільну країну Ліберію.

В "Хатині дяді Тома", "Проклятому болоті" Бічер-Стоу заперечує ствердження рабовласників про відсутність в негрів гідних людських почуттів (вони, нібито, є байдужими до власних дітей і не знають подружньої прив'язаності, тому на жінок можна дивитися як на самок, які приносять приплід, і окремих членів родини продавати різним господарям). В своєму знаменитому романі Бічер-Стоу показує, на які небезпечні випробування може піти чорна жінка заради своєї дитини (Ліззі). Легенду про розумову неповноцінність чорного народу письменниця теж спростовує, показуючи прозорливого Сема, мудрість якого могла б зробити честь будь якому політику у Вашингтоні. Раби в романі йдуть різними шляхами: Гарріс (який не знав, чому він повинен виконувати закони США, адже його не питали, згоден він з ними чи ні) та його дружина Ліззі втікають до Канади, де ніколи не існувало рабства. Добрий старий Том приймає шлях християнської покори, і поступово його облік набуває рис святого мученика. Том погоджується із усіма наказами своїх численних господарів, окрім одного — він не хоче чинити зло і біль іншим людям. Тому і відмовляється виконувати роль доглядача, не дивлячись на те, що доглядачів гарно годували і надавали їм відносну волю. Його мовчазна відмова оцінюється господарем плантації як бунт. Том приймає жахливу смерть, але тіло для нього не дуже багато означає. Головним є душа. "Над нею ви не маєте влади!" — говорить Том своїм катам.

Бічер-Стоу не ідеалізує рабів. Адже Том став жертвою не тільки білих, а і розбещених чорних, яких умови життя на плантаціях перетворили на догідних до господарів і лютих до інших рабів доглядачів.

Книга мала шалений успіх. В неї було багато прихильників, але не менш — і противників, які вважали, що письменниця перебільшила жорстокість плантаторів, занадто згустила кольори, що насправді чорні живуть набагато краще. У відповідь у 1853 р. Бічер-Стоу випустила книгу "Ключ до хатини дяді Тома", в якій навела

документальний матеріал, який підтверджував страшну правду її книги.

Бічер-Стоу важко вважати великою письменницею. Її книга є занадто мелодраматичною, образи — занадто ідеалізованими. Але, наприклад, Л.Толстий дуже високо цінував "Хатину", яка, на його думку, передавала "почуття, що витікали із релігійної свідомості". "Хатина" зіграла велику позитивну соціальну роль, а це було головним для російського письменника, який вважав, що художник повинен в першу чергу служити народу.

Класичний реалізм виник в Америці лише наприкінці XIX ст., коли зник фронтір (кордон засвоєння диких земель), коли піонери (а серед них було чимало виключних особистостей) зникли, а їхні онуки та правнуки перетворились на звичайних буржуа. Саме звичайні американці стануть героями творів Марка Твена, який вважається основоположником американського класичного реалізму.